

Název práce: Analýza zkoušky čtení u žáku vyučovaných analyticko-syntetickou a genetickou metodou

Autor práce: Pavlína Barešová

Vedoucí práce: Dr. Anna Kucharská, PhD.

Autorka práce, Pavlína Barešová, ve svém diplomním úkolu navazuje na postupovou práci, kdy se začala věnovat možnostem diagnostiky čtenářských dovedností ve dvou výukových metodách, které se v České republice uplatňují, a to tradiční metodě analyticko-syntetické a metodě genetické. Druhá metoda, novinka v porevolučním období, se stává již metodou běžnou – každým rokem se zvyšuje počet dětí vyučovaných touto metodou.

Stávající poradenský systém zatím neakceptoval, že probíhající diagnostika čtení, jedna ze součástí diagnostického úkolů v rámci přidělení diagnózy specifických poruch učení, naráží na určitá úskalí, a tím je existence validních diagnostických nástrojů.

Autorka metody, dr. Wagnerová, v procesu vytváření metody čtení pamatovala na pedagogickou diagnostiku pro evaluaci pokroků ve čtení, nástroj na evaluaci čtení je součástí metodiky. Ten ale není použitelný pro pedagogicko-psychologickou diagnostiku probíhající v pedagogicko-psychologických poradnách. Bohužel do současné doby nebyla realizována reprezentativní studie rozdílů mezi jednotlivými metodami, v literatuře najdeme spíše dílčí výzkumy, které nemohou potvrdit adekvátnosti diagnostického nástroje – Zkoušky čtení, vytvořeného prof. Matějčkem a jeho týmu pro současné podmínky. Může se proto stát, že není dostatečně reflektován rozdíl mezi oběma metodami, údaje k posouzení čtenářských dovedností se vztahují pouze na AS metodu. V obou metodách je jiný vzdělávací postup – a zejména v prvních dvou ročnících se děti, jak se ostatně ukazuje právě v diplomové práci, mohou být obtíže ve čtení jinak posuzovány (např. dvojí čtení, příznačné pro specifické obtíže v AS metodě jsou naprosto běžným jevem).

Současně s tímto problémem vstupuje do hry druhý aspekt aktuální situace v oblasti specifických poruch učení, a to neúměrně se zvyšující se počty žáků s SPU. Jsou různé výklady, proč tomu je a problém nerozlišování mezi specifickými projevy v obou metodách může být součástí multifaktoriality daného jevu. Právě proto byl v IPPP ČR realizován projekt Třístupňový model péče, kterého se autorka diplomové práce zúčastnila. I když bylo jeho primárním cílem podpora učitelů pro individualizaci přístupů k dětem s počátečními obtížemi ve čtení a včasné pedagogické intervence, svou úlohu mělo i vytvoření diagnostických nástrojů v oblasti čtení a psaní, které by mohly být využívány pro diagnostiku úrovně čtenářských dovedností ve školním poradenském pracovišti, tedy před vlastní diferenciatní diagnostikou v PPP (projekt Realizace školních poradenských pracovišť).

Jak již bylo konstatováno, autorka se zapojila do týmu a soustředila se na zpracování dat, které máme pro demonstrování vývoje čtenářských dovedností v obou metodách. Pro bakalářskou práci zpracovala údaje z 1. pololetí 1. třídy, v diplomové práci navazuje a zpracovává výsledky nově vytvořené zkoušky čtení na konci 1. třídy. Data budou posléze sloužit ke standardizaci zkoušky, nyní je důležité soustředit se na popsání vývoje a odlišností ve čtení, neboť i tato rovina je nezbytně nutná pro posouzení úrovně čtení. I když sama nástroj netvořila (to byla práce zkušených poradenských pracovníků), hodně se v projektu naučila a mohla tak velmi fundovaně analyzovat získaná data.

Teoretická část práce není jen rozšířením části v bakalářské. Autorka si dala práci a celý text přepracovala. Soustředila se hlavně na kvalitativní projevy úrovně čtenářských dovedností, které se kterými pracovala v praktické části práce a na téma specifických poruch učení, kde je nejdůležitější otázkou specifických projevů v obou metodách. Protože předpokládala poměrně větší rozsah praktické práce, zaměřila se jen na nejdůležitější aspekty. Část vztahující se k sociálním aspektům nemusela být zařazována, naopak do budoucna (např. v rigorózní práci) bych doporučovala podívat se do zahraniční literatury a vyhledat, zda i v jiných zemích se nevyskytují podobný problém s odlišnými specifickými projevy.

Empirickou část práce vzhledem k množství dat rozděluje do dvou částí. Nad běžnou praxí, a to je pro práci významné, je počet respondentů (téměř 500 dětí), dávající naději, že by se nemuselo jednat o další nereprezentativní studii, ale že by to mohl být výzkum s většími dopady na naši poradenskou praxi.

Text je pečlivě strukturován, čímž se čtenář přes množství dat v něm neztrácí. Zcela autorsky přistoupila k analýzám. Zatímco se očekávalo, že provede zejména srovnání dvou metod, což na zakázku učinila (část I), sama přišla s dalšími postupy (část II). Kromě sledování jednotlivých parametrů kvality čtení v obou metodách se snažila postihnout vývoj potíží ve čtení a podat jakousi první typologii čtenářských obtíží (srovnání 1. pololetí a 2. pololetí). Výsledky ukazují na různé příčiny potíží ve čtení, na odlišný vývoj potíží, na nutnost posuzovat obě metody ve zcela jiném rámci. Je důležité vědět, že potíže v prvním pololetí nemusejí být „fatální“, že mohou být jen přechodného charakteru. Zatímco se mezi oběma metodami na konci první třídy začínají srovnávat kvantitativní ukazatele čtení, ty kvalitativní (jako je např. chybovost, technika čtení) budou mít pravděpodobně delší trvání. S napětím očekáváme, jak se bude čtení rozvíjet ve 2. třídě a doufám, že se autorka do zpracování této etapy zapojí.

Práci považuji za zdařilou, přestože autorka netvořila použité diagnostické nástroje, vidím v ní autorský přínos, jak pracovala s typologií a vývojem čtenářských dovedností. Autorka se naučila pracovat s kvantitativním modelem výzkumu, velká práce byla odvedena v záznamu, vyhodnocení i interpretaci dat, včetně statistického zpracování. Doporučuji ji proto k obhajobě na návrhuji hodnocení výborně.

V Praze dne 25.5.2010 Dr. Anna Kucharská, Ph.